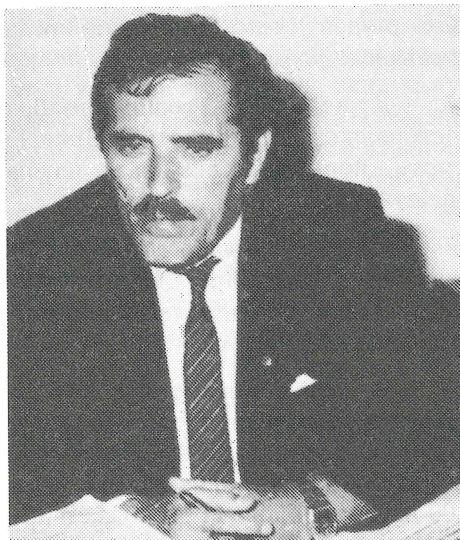

IN MEMORIAM

ЈОВАН Радов БОЈОВИЋ*
(1934 - 1995)

Поштовани Шаранци, пријатељи и поштоваоци личности и дјела др **Јована Радова Бојовића**,

Допустите ми да се у име Историјског института Републике Црне Горе, установе у којој је **Јован Бојовић** провео готово цијели свој радни вијек и у име Јованових колега и најближих пријатеља, опростим од њега на прагу његовог вјечног дома, у његовим родним Шаранцима, које је он поносно носио у срцу и којима се данас заувјек враћа, послје 61 године живота и патњи, али и 35 година стваралачког замаха и незаобилазног научног дјела, које је он у том периоду остварио и које ће наставити да живи и послје његове смрти.

Јован Радов је рођен 13. новембра 1934. године, овдје у Градини, у поносним Шаранцима. Основну школу је завршио у сусједној Брајковачи, 1947. године. Реалну осморазредну гимназију уписао је у Пљевљима, неколико разреда завршио је у Никшићу, а матурирао је у Бијелом Пољу, 1955. године.

Био је одличан ученик са наглашеним смислом за природне науке. Стицај околности је хтио да га другови упишу на Филозофски факултет у Београду, Одсијек за историју, гдје је и дипломирао фебруара 1960. године.

* Опроштајни говор на гробљу у Шаранцима (Жабљак) 28. XII 1995.

Као студент четврте године предавао је историју и латински језик у пљеваљској гимназији.

Крајем 1960. године изабран је по конкурсy за асистента у Историјском институту СР Црне Горе, гдје је непрекидно радио све до смрти, прошавши све фазе научног успона од асистента до научног савјетника.

Предмет Јовановог научног интересовања и изучавања била је историја Црне Горе XIX и прве половине XX вијека. Изучавао је политичку, културну и правну историју Црне Горе и Југославије, а бавио се у извјесној мјери и међународним односима.

За дуже вријеме основна Јованова научна преокупација била је историја револуционарног радничког покрета и Комунистичке партије Црне Горе у периоду између два свјетска рата. Из те проблематике објавио је пет књига, посебних издања, од чега два зборника докумената и преко 100 научних чланака, расправа и других прилога. Из те проблематике је и његова докторска дисертација *Најредни омладински њокрећ у Црној Гори 1918-1941.* коју је одбранио на Филозофском факултету у Београду, маја 1969. године.

Од других књига, као посебних издања, ту треба додати *Покрајинску конференцију КПЈ за Црну Гору 1940. године* и *Писану дјелатност КПЈ у Црној Гори 1919-1936*, а од зборника докумената *Изворе за историју радничког њокрећа у Црној Гори 1919-1929.* и *Подгоричку скупишћину.*

Значајан временски период свог стваралаштва посветио је проучавању црногорске правне историје XIX вијека. Нарочито га је занимала законодавна дјелатност владике Петра I, књаза Данила и књаза Николе, односно Валтазара Богишића. Из те материје објавио је неколико књига и више научних чланака и расправа, а његова књига *Законик књаза Данила* представљала је право научно откриће. Та књига му је донијела и титулу доктора правних наука, коју је стекао у Москви, 1990. године.

За вријеме боравка у Паризу проучавао је црногорско-француске односе, нарочито за вријеме Првог свјетског рата. Из те области је пријавио државни докторат, што му је Катедра на Сорбони у Паризу прихватила, јуна 1979. године. На жалост, болест, а и многе друге друштвене обавезе, спријечиле су га да понесе титулу троструког доктора наука.

Све у свему - научни опус др Јована Бојовића је обиман и разноврстан. Његова библиографија биљежи преко 300 јединица, од чега више од десет књига и преко 150 чланака и других научних прилога.

Његови радови су фундирани на богатој домаћој и иностраној изворној грађи. Томе су, несумњиво, допринијеле и његове специјализације и студијски боровци у иностранству. Он је у три маха, по једну академску годину, боравио на стручном усавршавању у иностранству - 1967/1968. на Катедри за историју јужних и западних Словена, Московског државног универзитета "Ломоносов", а 1973/1974. и 1977/1978. на париској Сорбони. То му је омогућило да солидно овлада руским и француским језиком, да се користи богатом литературом на овим језицима и да проучи богате историјске изворе у архивима Москве, Лењинграда и Париза, да добар дио те грађе испише, препише и фотокопира и тиме обогати своја научна дјела и нашу историографију. У томе су му помогли и нови студијски и научно-истраживачки боровци у овим великим културним центрима, што је Јован искористио и да успостави бројне контакте и научне везе не само са угледним научницима него и научним, културним и високообразовним установама у овим земљама, што је омогућило покретање и реализовање неких значајних међународних пројеката.

Посебно поглавље у научном животопису Јована Бојовића представља дванаестогодишње руковођење Историјским институтом Црне Горе, као његов директор, а то је од средине 1979. до 1992. године. У не нарочито повољним условима Јован Бојовић је уложио огромне напоре у подмлађивање кадрова Института, у побољшање услова за научно-истраживачки рад. У том периоду готово да није било ниједног не само научног и стручног, него било ког радника у Институту, укључујући ту курира и чистачицу, да им није ријешено стамбено питање. Обезбјеђивао је средства за објављивање резултата научноистраживачког рада. Као резултат тих напора Институт је добио пет младих доктора наука и неколико кандидата. Посебно је улагао напоре на окупљање спољних сарадника на реализацији крупних научних пројеката Института, на повезивање ширег круга стручњака не само Црногораца, и не само из Црне Горе него и из осталих крајева Југославије. Као директор Института Јован је организовао више од двадесет научних скупова и округлих столова, на којима су неки научни проблеми, као што су о словенском становништву у Албанији, први пут покренути и у чијем су реализовању учествовали бројни научни радници из свих крајева Југославије и из иностранства. За његових мандата Институт је био укључен у реализацију најзначајнијих научних пројеката у Црној Гори и Југославији. То су извори за историју револуциоарног радничког покрета Црне Горе, извори за историју Савеза комуниста Југославије, Историја СКЈ (једнотомно дјело), вишетомна историја СКЈ, вишетомна историја народа Југославије, Енциклопедија Југославије, Енциклопедија НОР-а, два крупна пројекта о затворима и логорима, пројекат о културно-историјским споменицима Црне Горе и

многи други. На жалост, неки од југословенских пројеката нијесу могли бити реализовани из познатих разлога.

Јован Бојовић је руководио са неколико значајних пројеката, од којих, прије осталих, треба поменути вишетомну *Историју Црне Горе* и међународни пројекат *Црногорско-руски односи 1711-1918*.

Дванаест година је Јован Бојовић био главни и одговорни уредник часописа *Историјски записи*. Готово да је сувишно говорити колико је за то требало знања, умијећа, искуства, стрпљења, енергије, финансијских средстава. Са свим тим проблемима се Јован носио према својим могућностима, а могло би се рећи и више од тога.

Јован Бојовић је био члан редакције угледних црногорских и југословенских часописа, као што су *Правни зборник* и *Југословенски историјски часопис*, сарађивао је и са двадесетак других часописа, дневних листова и ревија.

Учествовао је на преко 50 домаћих и међународних научних скупова.

Рецензирао је више радова. Био је рецензент за избор у научна звања. Био је члан комисије за одбрану доктората наука, члан Одбора за изворе Црногорске академије наука и умјетности и члан Одбора за историју и члан бројних других одбора и комисија.

Почетком 1979. изабран је за ванредног професора Правног факултета у Титограду за предмет - Историја државе и права. Ту дужност обављао је неколико година.

Био је члан Матичне комисије за избор наставника на Наставничком факултету у Никшићу, као и предавач на овом факултету - по позиву - школске 1980/81. и 1981/82. године.

Није ово прилика за набрајање свих активности Јована Бојовића. О томе би могла да се напише и овећа студија. Но, свеукупни опус Јована Бојовића није лако измјерити. Надам се да и из овога што сам изложио може да се види да Јован Бојовић заузима високо мјесто у црногорској и југословенској историографији, о чему, поред осталог, свједоче Тринаестојулска награда и Награда ослобођења Титограда за науку, Орден Републике са сребрним зрацима, Орден рада са сребрним вијенцем и Орден заслуга за народ са сребрним зрацима.

Иако је то вама познато желим да истакнем да се Јован посљедњих 11 година носио са тешком и подмуклом болешћу и да је за то вријеме имао три тешке операције и неколико озбиљних интервенција. Све је то Јован мушки подносио и издржавао. Али, и томе је морао доћи крај. И ево дошао

је - болан и преболан и за његову породицу и за све његове другове и пријатеље.

Смрт Јована Бојовића представља огроман губитак не само за његову ужу и ширу породицу, већ и за Историјски институт Црне Горе, за црногорску и југословенску историографију и за науку уопште.

Опраштајући се данас и овдје, у Шаранцима, од Јована Бојовића желим да нагласим да су Шаранци Јованова судбина, али и шаранска - Јован - историчар од кога се очекивало, а и сам се том мишљу заносио и прикупљао грађу за једну свеобухватну монографију о своме племену. Иако у томе није успио, Јован се у много-чему Шаранцима одужио, али хоће ли знати његови Шаранци да се одуже њему? Ово је данас и овдје потврда да га његово племе прима к себи, на вјеки као свога сина, који је одавде пошао у свијет са презименом, а вратио се са именом, упркос нашем црногорском болном проклетству рађања и враћања своме неомраженом, лијепом, али и опором завичају.

Шаранци су били Јованова опсесија, али и оправдање за све оно што је било у раскораку између жеља и могућности.

Често је за многе ствари имао храбрости да се бескомпромисно бори, без остатка, али и "петљу" као ико да испуни оно што обећа или уради оно што је наумио.

Три и по деценије смо друговали и пријатељевали, и поред извјесних интелектуалних разлика у мишљењу. Заједно смо стасавали и као људи и као научни радници. Заједничке су нам биле наше радости, проблеми и заноси, али и наша прегнућа и озбиљан и одговоран научни и стручни рад. Много шта смо заједно одболовали и у животу и у науци. Много тога нијесмо никад пребољели.

Данас на овоме црногорском вису, на размеђу смрти и живота, кад су заједно и отац и син, и ђед и прађед, и чукунђед и курђел, и акурђел, курдеблија и сукурдов, можемо рећи да је Јован Бојовић храбро, поносно и пркосно изнио тешко бреме живота и спустио га да почине овдје гдје је и поникао, што му је била и опсесивна жеља и потоња воља која му је услишена. Овдје изнад Таре, која је била не само црногорска граница него и веза и мост са другим крајевима и људима. Зато имамо и више разлога да се данас и овдје смјерно и достојанствено поклонимо животу и праху др Јована Радова Бојовића на овој великој, тужној свечаности.

А теби Јоване, драги мој пријатељу и друже, нек је лака твоја шаранска, црногорска земља, која те данас прима. Слава твоме праху и мир твојој души.

Нек је вјечна слава и хвала професору и научном савјетнику доктору Јовану Радову Бојовићу.

Др Радоје Пајовић